

РЕФЕРАТИ

СЕРЕДНЬОВІЧНА ФІЛОСОФІЯ

АНДРІЙ БАУМЕЙСТЕР (Київ) ФУНДАМЕНТАЛЬНЕ ПРАГНЕННЯ БЛАГА: ШЛЯХ АНСЕЛЬМА

У статті досліджуються внутрішні мотиви і способи реалізації програми Ансельма Кентерберійського fides quaerens intellectum. Автор, спираючись на сучасну літературу, намагається виявити структуру Ансельмової аргументації і розглянути головні лінії її сучасної інтерпретації. Чи є принцип sola ratione вибором на користь чистої раціональності? Чи, навпаки, раціональні аргументи Ансельма внутрішньо пов'язані з настановою віри? Чи передбачає думка пріора монастиря Ле Бек релігійний досвід як базову умову мислення? Чи Ансельмові радше йдеться про універсальний досвід мислення, на підставі якого мають бути доведені істини віри (істини Одкровення)? Автор показує неоднозначність оцінок Ансельмового інтелектуального спадку. У статті аргументація св. Ансельма досліджується в її єдності і динаміці, як рух єдиного аргументу (вже в «Монології»). Бенедиктинський мислитель обирає «найзручніший шлях» думки – шлях прагнення блага, властивий будь-якій людині. Просування цим шляхом дозволяє виявити природу Вищого Блага і показати його головні атрибути. Перед нами не суто теоретичне дослідження, а медитація, інтелектуальна вправа, що має привести до певних практичних наслідків. Аналіз базового прагнення відкриває нам ідею людського призначення: людина покликана до свідомого життя яке відкриває шлях до істинного блаженства. У Ансельма віра, раціональність і містичний досвід є різними аспектами єдиного зусилля, вираженого у відомій формулі: fides quaerens intellectum.

ФІЛОСОФІЯ НОВОГО ЧАСУ

АНДРІЙ БОГАЧОВ (Київ) РАЦІОНАЛІСТИЧНА ГЕРМЕНЕВТИКА НОВОГО ЧАСУ. БІЛЯ ДЖЕРЕЛ СЕМІОТИКИ ТА КРИТИКИ

У статті представлено маловідомі погляди на принципи і завдання герменевтики XVII–XVIII століть. Основна увага приділяється двом тенденціям: семіотичній (Дангавер, Ляйбніц, Маєр) і критичній (Спіноза, Хладний, Ернесті). Аналізовано роль раціоналістичної ідеї hermeneutica generalis в переході від риторичної герменевтики XVI ст. до методичної герменевтики XIX ст. Також обговорено тодішні погляди на зв'язок предметної істини тексту та авторової інтенції.

КОСТЯНТИН ШЕВЦОВ (САНКТ-ПЕТЕРБУРГ) ДЗЕРКАЛО ДЛЯ СОГІТО: ПРОБЛЕМА ПАМ'ЯТІ У ФІЛОСОФІЇ ДЕКАРТА

У цій статті ми прагнули показати, яким чином розмірковування про природу пам'яті пов'язують одну з однією різноманітні частини філософії Декарта і яким чином, у контексті цих розмірковувань, визначаються такі у край важливі Декар-

тові тези, як розрізнення душі й тіла, субстанційної природи мислення і одиничних актів думки. Отримані результати можна редукувати до таких тез:

1. Тілесна пам'ять визначає можливість організації матерії у автономну форму одиничного тіла-автомата, що співвідноситься з самим собою як цілим.

2. Цій пам'яті відповідає обмеження нескінченної подільності матерії, яке свідчить про одиничний вибір, зроблений Богом у момент створення на користь визначених законів руху тіл.

3. Інтелектуальна пам'ять, або рефлексія, дає змогу душі зберігати знання своєї єдиної субстанційної природи у багатоманітності окремих актів і способів свого існування у тілі.

4. Акт *Cogito*, оскільки він задає принцип єдності одиничного акту думки і субстанційної природи мислення, істотним чином відтворює структуру пам'яті.

СЕРГІЙ ШЕВЦОВ (ОДЕСА) ТЕОРІЯ ПРИРОДНОГО СТАНУ: ГОБС, ЛОК, РУСО

Автор пропонує аналіз логічної моделі природного стану в трьох видатних філософів Нового часу та намагається встановити її роль у запропонованих ними концепціях права. Аналіз показує, що в основі всіх трьох моделей лежить одне – концепція незалежного розумного індивіда, саме на ній базуються такі різні вчення про право. Сама концепція індивіда обґрунтування не має.

ФІЛОСОФІЯ ХІХ СТОЛІТТЯ

БОРИС ДОМБРОВСЬКИЙ (ЛЬВІВ) ФРАНЦ БРЕНТАНО ЯК ПЕРЕДТЕЧА АНАЛІТИЧНОЇ ФІЛОСОФІЇ

В статті розглянуто теорію суджень Ф. Brentano і її вплив на розвиток аналітичної філософії. Стверджується, що ця теорія суджень в реїстичній онтології Brentano, що використовує поняття акцидентального розширення, призводить до створення речей «словом». Така творчість стає можливою лише тоді, коли «акцидентальне розширення» потрактовується як естетична чи етична оцінка. Натомість сепарацією логічної оцінки «істина» Brentano зобов'язаний Декартовому дуалізму. Теорія судження не відповідає критерієві об'єктивності. Тому як сам Brentano, так і його послідовники, змушені потрактовувати судження за допомогою дескрипції. Стверджується, що захисний механізм дескрипції від вираження представленого у мові предмета полягає у тому, що він не дозволяє однозначно поєднувати існування і сутність (акцидентальне розширення) у складі дескрипції, даючи змогу виразити існування тільки частини представленого предмета.

ФІЛОСОФІЯ ХХ СТОЛІТТЯ

СЕРГІЙ ЙОСИПЕНКО, ОЛЕНА ВДОВИНА, МИКОЛА СИМЧИЧ (КИЇВ) ІСТОРІЯ ФІЛОСОФІЇ УКРАЇНИ ЯК ГАЛУЗЬ НАУКОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ І АКАДЕМІЧНА ДИСЦИПЛІНА В 1950–2000 РОКАХ

Автори статті намагалися розглянути дослідження з історії філософії України, проведені в Україні з 1950 по 2000, насамперед як академічну дисципліну. На розвиток цієї дисципліни впливали як внутрішньонаукові та інституційні, так і зовнішні (в першу чергу ідеологічні) чинники. Щоб визначити, які чинники домінують

вали в різні періоди, автори провели контент-аналіз публікацій (монографій, наукових і публіцистичних статей, дисертацій), що вийшли в цей час. Одиницею аналізу була назва публікації. В результаті було виділено чотири періоду розвитку даної дисципліни: 1) 1950-1968, 2) 1969-1972, 3) 1973-1990, 4) 1991-2000. Ці періоди відрізняють інтенсивністю публікацій та домінуванням різних тем у дослідженнях.

ВАХТАНГ КЕБУЛАДЗЕ (Київ) КРИТИКА ЕМПІРИЗМУ В ТВОРАХ ЕДМУНДА ГУСЕРЛЯ «ЛОГІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ», «ФІЛОСОФІЯ ЯК СТРОГА НАУКА» І «ПЕРША ФІЛОСОФІЯ»

У статті йдеться про феноменологічну критику емпіризму. Автор порівнює ці дві філософські концепції, вказуючи на їхню схожість і відмінність. Феноменологія, як і емпіризм, є філософією досвіду, але водночас феноменологічна аналіза емпіризму виявляє деякі фундаментальні помилки цієї концепції:

1. Емпіризм не здатний розрізнити емпіричне й трансцендентальне само-досвідчування (*Selbsterfahrung*).
2. Емпіризм не розуміє інтенційного характеру свідомості.
3. Емпіризм «сліпий до ідей».
4. Емпіризм ототожнює споглядання зі спогляданням одиничного.

Разом із Гусерлем автор критикує психологізм і натуралізм, а також аналізує емпіричні поняття асоціації та індукції. Він показує, що асоціація активна, а не лише пасивна, як стверджує емпіризм, а індукції недостатньо для створення загальних понять.

АННА ЛАКТИОНОВА (Київ) НАЙМЕНУВАННЯ, ЗНАЧЕННЯ, ОБ'ЄКТИ СВІТУ У «ФІЛОСОФСЬКИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ» ЛЮДВИГА ВІТГЕНШТАЙНА

В «Філософських дослідженнях» Л. Вітгенштайна, у мовленнєвих значеннях, вжитих у мовних іграх імен, розкриваються життєві форми, як порції реальності, у яких репрезентуються об'єкти світу. У «Логіко-філософському трактаті» їм, а також значенням, сенсам, змістам мовних виразів відповідають факти (стани справ), що встановлюються у емпіричному досвіді. Протиставлення різних етапів творчості Л. Вітгенштайна не є виправданим.

ФІЛОСОФІЯ І ТЕОЛОГІЯ

НАТАЛІЯ БЕВЗЮК (Одеса) ДІАЛЕКТИКА ТЕОЛОГІЧНОГО ТА УМОГЛЯДНОГО

В статті розглядається проблема теологічного і умоглядного в їх діалектично-системному сенсі. Автор доходить висновку, що чим безпосередніше обґрунтовується необхідність історичної теології у вузькому сенсі – як екзегези, як церковній і догматичній історії, тим неминучішою виявляється потреба у абстракції, умоглядному осмисленні себе. Втім, з іншого боку, саме це умоглядне самоосмислення дозволяє системно і плідно розвиватись самій теології. Автор розглядає такий діалектичний зв'язок переважно на матеріалі протестантської теологічної традиції.

МИХАІЛ ЧЕРЕНКОВ (КИЇВ) ПЕРСПЕКТИВИ ТЕОЛОГО-ФІЛОСОФСЬКОГО ДІАЛОГУ В ПОСТРАДЯНСЬКОМУ ПРОТЕСТАНТИЗМІ

У статті доводиться, що теологія пострадянських протестантів в умовах номінальної релігійності суспільства закономірно знаходить співрозмовників саме у філософській спільноті, де виявляється більше свободи на різноманіття. Обґрунтовано тезу про те, що саме теологія в її збірній функції може стати основою інтеграції знання, академічної та духовної культури, філософії та практичної мудрості, церковного та суспільного життя. Згідно з автором, той очевидний факт, що в протестантській теології власна мова обмежена у словнику та застосуванні, не збіднює її, а звільняє заради засвоєння інших мов, мов людської культури і філософії. Теологія розглядається, передусім, як частина і функція церкви, але також як інтелектуальна і духовна культура, звідки висновується, що теологія, яка хоче стати більше ніж теологією церковною, хоче стати свідченням для світу та засобом його переображення, має бути і теологією філософською. Акцентується проблема подолання фундаменталізму, яке стає можливим не на зворотному шляху від теолого-філософської взаємодії культур до внутрішньої субкультури, а на шляху вперед – через теологічне засвоєння філософської культури.

ПЕРШОДЖЕРЕЛА

СТЕПАН ІВАНІК (ВАРШАВА) ІВАН МІРЧУК І СЛОВ'ЯНСЬКИЙ ФІЛОСОФСЬКИЙ З'ЇЗД У ВАРШАВІ (1927)

В статті вперше у вітчизняній філософській літературі описані обставини участі української делегації у Слов'янському філософському з'їзді у Варшаві (1927) та полеміка, спричинена доповіддю Івана Мірчука.

ІВАН МІРЧУК ПРО СЛОВ'ЯНСЬКУ ФІЛОСОФІЮ. СПРОБА ХАРАКТЕРИСТИКИ

Перший український переклад доповіді Івана Мірчука на Слов'янському філософському з'їзді у Варшаві (1927) та полемічних виступів учасників з'їзду за її мотивами..

ІНСТРУМЕНТАРІЙ

АННА ГОЛУБИЦЬКА (ОДЕСА) ГЕНЕЗИС ФІЛОСОФСЬКОЇ РЕФЛЕКСІЇ ГЕОРГІЯ ФЛОРОВСЬКОГО (ЗА МАТЕРІАЛАМИ РЕЦЕНЗІЙ «ОДЕСЬКОГО ПЕРІОДУ»)

У статті автор виявляє джерела філософської рефлексії Г.В. Флоровського. Центральною ідеєю тут є проблема визначення місця і значення «одеського періоду» у його творчій спадщині. Автор звертає окрему увагу на ранні праці Флоровського.